

Bedecs László

Dobai Péter

Bevezető

Ez a kismonográfia sem vállalkozhat másra, mint választott tárgyának, Dobai Péter írói munkásságának részletekbe menő áttekintésére, a magyar irodalomtörténetben betöltött helyének meghatározására. Ennek megfelelően megpróbálunk egy-egy verseskötetet, novelláskötetet vagy regényt elhelyezni a kortárs magyar irodalom térképén és az írói életműben, megpróbáljuk feltárni egy-egy konkrét mű jelentésmezőjét, leírni nyelvi felépítettségét, felmérni újdonságértékét, megkeresni a párhuzamait, összefüggésrendszerét, és persze igyekszünk elemezni is a műveket, vagyis mások számára is gondolatébresztő értelmezéseket adni. Versnek, novellának, regénynek.

Azért hangsúlyozom a műfaji kereteket, mert Dobai Péter messze nemcsak író, hanem kiváló forgatókönyvíró, filmes szakember, rendező is, ráadásul a filmes és az irodalmi munkái között kifejezetten szoros a kapcsolat, például több regénye is forgatókönyvként született meg először, de amelyik nem, azokon is érződik a jelenetszerű, filmes gondolkodás – vagyis indokolt lenne a műveit együtt vizsgálni. A *Közelképek írókról* azonban eddig is az írói életművekre koncentrált, és a több területen alkotó művészeknek csak a szövegeit vizsgálta, az esetleges filmes, zenei, képzőművészeti, színházi vagy más művészeti ágban nyújtott teljesítményértékelését meghagyta más fórumoknak. Dobai Péter esetében ráadásul a filmes munkák monografikus feltárása a közelmúltban már megtörtént, Morsányi Bernadett 2016-ban megjelent, *„Egyedül szembejövet”* című, a szerző disszertációjából kinőtt könyve kimerítően, kisebb filológiai részleteknek is gondosan utánajárva beszéli el Dobai eddigi filmes karrierjének történetét. Őt ismételni felesleges lenne, a két könyv inkább kiegészíti egymást: ott a filmek, itt az irodalmi művek kapnak nagyobb figyelmet.

A lassan hatvan éve alakuló, gazdagodó életmű jelenleg mintegy harminc kötetből áll: tizenöt verseskötetből, tíz regényből, két novelláskötetből, két esszégyűjteményből és néhány könyv alakban publikált forgatókönyvből. A műnemek eloszlása azonban időben nem egyenletes: Dobai Péter költőként indult, 1973-ban jelentette meg az első verses-

kötetét, ezzel párhuzamosan a Balázs Béla Stúdióban filmet rendezett, filmekben szerepelt, forgatókönyvet írt, nagy sikerrel. 1974-ben megjelent az első, rögtön nagy kritikai figyelmet kapó regénye, a *Csontmolnárok*, és aztán inkább a filmre és a prózára koncentrált. A 1974-et követő másfél évtizedben, 1989-ig a három verseskötetével szemben tizenkét prózai munkája jelent meg. A rendszerváltás azonban nagy fordulatot hozott, hiszen azóta csakis verseket adott ki, újra és kizárólag költővé vált: az azóta megjelent tíz verseskötete önmagában is a legfontosabb kortárs költőink közé emelnék.

De ott voltak a hetvenes évek avantgárd ihletettségű versei az első kötetben, aztán a nagy szerelmes versek az *Egy arc módosulásai*ban, a fénykép és a költészet kapcsolatára is reflektáló, az emlékek mellett az emlékezet működéséről is beszélő versek, melyek a korban, a magyar költészetben elsőként ismerték fel ezeknek a kérdéseknek a súlyát és problematikusságát. A bölcseleti, filozofikus ihletettség, az elméleti kérdések iránti vonzalom, ugyanakkor a pesti értelmiségi lét szürkeségének és szűkösségének leírása ugyancsak olyasmi volt, amit aztán sokan mások is követtek.

Az életmű kimagasló, maradandó darabjai a nagy történelmi regények, mindenekelőtt a *Csontmolnárok* és *A birodalom ezredese*, de az *1964 – Sziget* egy könyvben megjelent párosa is méltó az újraolvasásra. Alább megkíséreljük elmondani, miért értékes és fontos regények ezek, hogyan olvasták megjelenésükkor, és hogyan érdemes most kézbe venni azokat, mire érdemes figyelni, és miért különlegesek a magyar irodalomban. Mi másban bízhatnánk: javaslataink hatására Dobai Péter könyvei a szakmai nyilvánosság és a szélesebb közönség számára még vonzóbbá, érdekesebbé, olvashatóbbá válnak majd.

Bedecs László: Dobai Péter

Napkút Kiadó, 2024.